

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Р.о. ректора Сумського державного
педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Юрій ЛЯННОЙ

введено в дію наказом №267
22 червня 2026 року

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ЗАСОБАМИ
АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ»

УХВАЛЕНО

рішенням Вченої ради університету
протокол №12 від 22 червня 2026 року

Суми 2026

Розробники:

1. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка (Олена БАБЕНКО, завідувач кафедри біології людини, хімії та методики навчання хімії, кандидат педагогічних наук, доцент;
2. Людмила МІРОНЕЦЬ, декан природничо-географічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент).

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми підвищення кваліфікації:

Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 904), на основі теми 2.3 «Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти».

Термін дії програми: 22 червня 2026 р. – 22 червня 2031 р.

Рецензенти:

1. Оксана ГЛОВА, учитель першої категорії КУ Сумський навчально-виховний комплекс № 16 імені Олексія Братушки «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів - дошкільний навчальний заклад» Сумської міської ради.
2. Вікторія ПАВЛІЧЕНКО, учитель вищої кваліфікаційної категорії, заступник директора з навчально-виховної роботи КУ Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 25, м. Суми Сумської області.

Програма затверджена на засіданні Вченої ради університету протокол № 12 від 22 червня 2026 р.

Бабенко О., 2026
Міронець Л., 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Програму розроблено відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти. Актуальність програми зумовлена необхідністю підготовки вчителів природничих предметів закладів загальної середньої освіти до роботи в умовах інклюзивного навчання, зокрема до забезпечення рівного доступу до природничої освіти для учнів, які мають порушення мови та/або мовлення чи комунікативні порушення.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає забезпечення освітніх потреб кожного учня, принципи дитиноцентризму та педагогіки партнерства базовими орієнтирами сучасного освітнього процесу. Водночас у практиці природничої освіти комунікативні бар'єри залишаються однією з найпоширеніших перешкод для участі учнів у навчальній діяльності – під час обговорень, лабораторних досліджень, пояснення результатів, роботи в парах і групах. Засоби альтернативної та додаткової комунікації (АДК) є визнаним міжнародною практикою інструментом подолання цих бар'єрів, проте їх методично обґрунтоване застосування у природничій освіті потребує цілеспрямованої фахової підготовки.

Сучасний учитель природничих предметів має бути готовим до педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами, до створення умов, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, до роботи в команді психолого-педагогічного супроводу, до адаптації та модифікації навчального змісту, організації навчальних досліджень і оцінювання результатів навчання з урахуванням комунікативних можливостей учнів відповідно до вимог законодавства та Концепції «Нова українська школа».

Програму розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957, постанов Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та від 05 листопада 2025 року № 1439 «Про реалізацію експериментального проекту щодо закупівлі послуг з підвищення кваліфікації та супервізії педагогічних

працівників закладів загальної середньої освіти», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 року № 1225, Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12 жовтня 2022 року № 904), стандарту державної мови «Термінологія безбар'єрності», затвердженого рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 01 жовтня 2026 року № 279, а також з урахуванням новітніх вітчизняних і зарубіжних наукових розробок і кращих практик професійного розвитку педагогів.

Цільова група

Учителі природничих предметів (біології, хімії, фізики, географії, інтегрованих курсів природничої освітньої галузі) ЗЗСО, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в умовах інклюзивного навчання.

Обсяг

30 годин (1 кредит ЄКТС), з яких: теоретична складова – 6 годин; практична складова – 18 годин; самостійна робота – 4 години; підсумковий контроль – 2 години.

Особливості організації освітнього процесу за програмою

1.	Тривалість курсу	6 робочих днів
2.	Форма підвищення кваліфікації	Дистанційна синхронно-асинхронна. Навчальні заняття в синхронному режимі проводяться з використанням сервісів відеоконференцій з обов'язковою участю слухачів, інші види занять в асинхронному режимі – на дистанційній платформі. Реалізація програми ґрунтується на засадах андрагогіки, з опорою на професійний досвід слухачів і розв'язання практичних кейсів. Заняття проводять науково-педагогічні працівники природничо-географічного факультету СумДПУ імені А. С. Макаренка. Слухачі мають володіти базовими навичками роботи з платформою Moodle, сервісами відеоконференцій і хмарними документами.
3.	Мета підвищення кваліфікації	Набуття вчителями природничих предметів умінь застосовувати засоби альтернативної та

		додаткової комунікації для педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами, адаптації навчального змісту, організації навчальних досліджень і оцінювання результатів навчання в інклюзивному класі.
4.	Завдання підвищення кваліфікації	• поглибити знання про організацію інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти та роль учителя в команді психолого-педагогічного супроводу; • сформувати вміння добирати засоби АДК відповідно до комунікативних потреб учнів і змісту природничих предметів; • удосконалити вміння адаптувати навчальний зміст, тексти й візуалізації та організовувати навчальні дослідження за участі учнів-користувачів АДК; • удосконалити вміння адаптувати процес оцінювання результатів навчання учнів-користувачів АДК відповідно до індивідуальної програми розвитку.
5.	Перелік компетенцій, що вдосконалюватимуться	Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225): В1. Інклюзивної, через здатність створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей. Б3. Педагогічного партнерства, через здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із

		залученими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами. A2. Предметно-методичної, через здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти, зокрема адаптувати зміст навчальних предметів до потреб здобувачів освіти; добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання. A3. Інформаційно-цифрової, через здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі.
6.	Очікувані результати навчання	Після опанування програми вчителі: • розумітимуть засади організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти та свою роль у команді психолого-педагогічного супроводу; • визначатимуть комунікативні потреби учнів і добиратимуть відповідні засоби АДК; • розроблятимуть комунікативні таблиці, картки й візуальні плани діяльності для уроків природничих предметів; • адаптуватимуть навчальні тексти й візуалізації та організовуватимуть навчальні дослідження за участі учнів-користувачів АДК; • адаптуватимуть процес оцінювання результатів навчання учнів-користувачів АДК відповідно до індивідуальної програми розвитку.
7.	Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації	Загальна кількість балів підсумкового контролю – 100, з них: • тест з теоретичних основ курсу (20 б) – 20 тестових завдань, по 1 балу за кожному

		правильну відповідь; • розроблення комплексу дидактичних матеріалів із засобами АДК для теми природничого предмета (25 б): відповідність ситуативної лексики змісту теми (10 б), коректність добору графічних символів комунікації та структури комунікативної таблиці (10 б), обґрунтування адаптації (5 б); • проєктування фрагмента інклюзивного уроку природничого предмета (30 б): стратегії комунікативної підтримки на кожному етапі уроку (10 б), візуальний план діяльності до навчального дослідження (10 б), застосування принципів універсального дизайну в навчанні (10 б); • розроблення адаптованого інструменту оцінювання результатів навчання учня-користувача АДК (25 б): відповідність очікуваним результатам навчання або цілям індивідуальної програми розвитку (10 б), адаптація способу подання завдання та форми відповіді без зміни результату навчання, що оцінюється (10 б), придатність для формувального оцінювання і зворотного зв'язку (5 б). Прохідний бал для отримання сертифіката – 70 балів.
8.	Інші особливості виконання програми	Відсутні.
9.	Документ про підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка.
10.	Вартість	850 грн.
11.	Забезпечення освітнього процесу	Комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа СумДПУ

		імені А. С. Макаренка на базі Moodle (https://dl.sspu.edu.ua/), сервіси відеоконференцій Zoom і Google Meet, сервіси Google Workspace (Google Forms, Google Docs), бази графічних символів комунікації (ARASAAC та інші).
--	--	---

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програма передбачає лекції (6 годин) та обов'язкові практикоорієнтовані види роботи (18 годин): аналіз педагогічних ситуацій та індивідуальних програм розвитку, добір засобів АДК і графічних символів комунікації, розроблення комунікативних таблиць і візуальних планів діяльності, адаптацію навчальних текстів і візуалізацій, проєктування навчальних досліджень та адаптованих інструментів оцінювання.

Назва теми	Індекси компетентностей	Кількість годин			
		Теоретична складова	Практична складова	Самостійна робота	Разом
МОДУЛЬ 1. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ І ЗАСОБИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ					
Тема 1. Інклюзивне навчання природничих предметів і команда психолого-педагогічного супроводу	B1, B3	2	4	1	7
Тема 2. Засоби альтернативної та додаткової комунікації в навчанні природничих предметів	A2, A3, B1	2	5	1	8
МОДУЛЬ 2. НАВЧАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ ЗАСОБАМИ АДК					
Тема 3. Адаптація навчального змісту й організація навчального дослідження засобами АДК	A2, A3, B1	1	6	1	8
Тема 4. Оцінювання результатів навчання учнів-користувачів АДК	B1, B3	1	3	1	5
Підсумковий контроль				2	2
Разом		6	18	6	30

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ І ЗАСОБИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Тема 1. Інклюзивне навчання природничих предметів і команда психолого-педагогічного супроводу

Теоретична складова (2 год). Поняття про учнів з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Типи (*раніше – категорії*) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки. Особливості надання педагогічної підтримки. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти. Особливості діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти (далі – Команда). Склад та основні функції учасників Команди. Функції педагога у складі команди. Розроблення та впровадження індивідуальної програми розвитку (ІПР) дитини з особливими освітніми потребами. Роль батьків як рівноправних членів Команди у розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для учнів з особливими освітніми потребами з метою досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти та/або індивідуальною програмою розвитку учня. Партнерство вчителя й асистента вчителя на рівні базової середньої освіти. Практика спільного викладання (співучителювання). Моделі співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, спеціальними педагогами (*раніше – учителями-дефектологами*), фахівцями ІРЦ та іншими). Особливості взаємодії вчителя з батьками. Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя та асистента дитини (учня). Комунікативні бар'єри на уроках природничих предметів. Роль учителя як комунікативного партнера учня-користувача АДК.

Практична складова (4 год): аналіз педагогічних ситуацій «Комунікативні бар'єри на уроці природничого предмета»: визначення комунікативних бар'єрів, їх прояву на різних етапах уроку та можливих засобів педагогічної підтримки; практикум «Читаємо ІПР»: аналіз фрагмента

індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми потребами щодо рекомендованих засобів комунікативної підтримки та визначення наслідків для організації навчання природничих предметів; аналіз обов'язкових результатів навчання з природничих предметів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, з погляду можливих комунікативних бар'єрів для участі учнів з особливими освітніми потребами в навчальній діяльності.

Самостійна складова (1 год): опрацювання нормативно-правових засад інклюзивного навчання та аналіз одного реального або змодельованого випадку учня, який має комунікативні порушення, на уроці природничого предмета з визначенням потреб і можливих стратегій підтримки.

Тема 2. Засоби АДК у природничій освіті: від добору до дидактичного матеріалу

Теоретична складова (2 год). Поняття про стратегії розумного пристосування. Допоміжні засоби для навчання (*раніше – спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку*) учнів з особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації. Використання цифрових технологій та дистанційного навчання під час інклюзивного навчання. Автономна та підтримувана комунікація. Графічні символи комунікації, низькотехнологічні та високотехнологічні комунікативні засоби. Базова та ситуативна лексика.

Практична складова (5 год): практикум «Засоби АДК очима вчителя природничих предметів»: порівняльний аналіз систем і засобів АДК (PECS, Makaton, Blissymbolics, графічні системи комунікації, цифрові комунікативні засоби) щодо можливостей їх використання в природничій освіті; добір ситуативної лексики з конкретної теми природничого предмета та графічних символів комунікації (ARASAAC та інші бази) з обґрунтуванням вибору; розроблення комунікативної таблиці або картки для підтримки навчальної взаємодії на уроці природничого предмета.

Самостійна складова (1 год): розроблення комплекту дидактичних матеріалів для однієї теми природничого предмета (7–9 клас): ситуативна лексика теми, графічні символи комунікації, комунікаційна таблиця, письмове обґрунтування добору засобів АДК для учнів з визначеними комунікативними потребами.

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- основних понять «учні з особливими освітніми потребами», «інклюзивне навчання»;

- ролей і завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП;
- принципів універсального дизайну в навчанні та стратегій розумного пристосування;
- форм і засобів альтернативної та додаткової комунікації, їх можливостей і обмежень у навчанні природничих предметів.

Уміння:

- визначати й враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів;
- застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні та стратегії розумного пристосування з метою забезпечення додаткових потреб учнів в освітньому процесі;
- визначати комунікаційні бар'єри на уроках природничих предметів і добирати засоби АДК відповідно до комунікативних потреб учнів;
- розробляти комунікаційні таблиці й картки з графічними символами комунікації.

МОДУЛЬ 2. НАВЧАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ ЗАСОБАМИ АДК

Тема 3. Навчальне дослідження і оцінювання в інклюзивному класі засобами АДК

Теоретична складова (1 год). Поняття про принципи універсального дизайну в навчанні. Застосування диференційованого підходу до планування навчальних завдань, методів навчання й навчальних матеріалів, способів і форм оцінювання результатів навчання учнів. Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Ресурсна кімната в закладі освіти. Адаптація навчальних текстів і візуалізацій з природничих предметів засобами АДК. Навчальне дослідження за участі учнів-користувачів АДК: візуальний план діяльності, стратегії комунікативної підтримки.

Практична складова (6 год): практикум «Адаптуємо навчальний матеріал»: адаптація навчального тексту й візуалізації з природничого предмета засобами АДК (спрощення синтаксису, виділення ключових понять, додавання графічних символів комунікації, кольорове кодування з урахуванням можливих порушень розпізнавання кольору); практикум «Універсальний дизайн на уроці природничого предмета»: перепроєктування одного навчального завдання в кількох форматах для забезпечення різних способів вираження учнів; практикум «Організовуємо навчальне дослідження в інклюзивному класі»: планування навчального дослідження з урахуванням

участі учня-користувача АДК, розроблення візуального плану діяльності до дослідження та комунікаційних карток для фіксації спостережень, формулювання гіпотези й представлення результатів; моделювання стратегій комунікативної підтримки на різних етапах уроку й навчального дослідження.

Самостійна складова (1 год.): розроблення сценарію навчального дослідження з природничого предмета (тема на вибір, 7–9 клас) за участі учня-користувача АДК з візуальним планом діяльності.

Тема 4. Оцінювання результатів навчання учнів-користувачів АДК

Теоретична складова (1 год). Адаптація процесу оцінювання результатів навчання учнів-користувачів АДК: зміна способу подання завдання, форми відповіді, часу виконання, використання допоміжних засобів. Оцінювання відповідно до індивідуальних навчальних цілей ІПР у разі модифікації змісту. Формувальне оцінювання та зворотний зв'язок в інклюзивному класі.

Практична складова (3 год): практикум «Оцінюємо по-іншому»: аналіз адаптованих форм відповіді (вибір графічних символів комунікації, складання послідовностей, портфоліо, фотозвіт досліду, мініпрезентація із засобами АДК); формулювання критеріїв оцінювання результатів навчального дослідження без зміни результату навчання, що оцінюється; розроблення інструменту фіксації навчального поступу учня-користувача АДК (чек-лист або рубрика); формувальне оцінювання в інклюзивному класі: навчальні цілі, критерії успіху, зворотний зв'язок, самооцінювання та взаємооцінювання.

Самостійна складова (1 год.): розроблення адаптованого інструменту оцінювання результатів навчального дослідження учня-користувача АДК із зазначенням застосованих адаптацій.

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- принципів, функцій та інструментів різних видів оцінювання;
- принципів добору інструментів для формувального оцінювання;
- особливостей організації навчального дослідження за участі учнів-користувачів АДК;
- способів адаптації процесу оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Уміння:

- створювати безбар'єрне, безпечне, інклюзивне освітнє середовище;
- адаптувати навчальні тексти й візуалізації засобами АДК;
- організовувати навчальне дослідження за участі учнів-користувачів АДК;
- організовувати оцінювальну діяльність на основі цілей та критеріїв;
- добирати інструменти для формувального оцінювання;

- адаптувати процес оцінювання без зміни результату навчання, що оцінюється.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.10.2026).
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 15.10.2026).
3. Державний стандарт базової середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2026).
4. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2026).
5. Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2026 № 1427. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/97700/ (дата звернення: 15.10.2026).
6. Термінологія безбар'єрності : стандарт державної мови : затв. рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови від 01.10.2026 № 279. Київ : Національна комісія зі стандартів державної мови, 2026. 41 с.

Основна література:

7. Використання методів альтернативної та додаткової комунікації у закладах освіти : методичні рекомендації : лист Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 № 4/2373-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2022/09/14/List-4.2373-22-09.09.2022-Pro.metod.rekom.14.09.2022.pdf> (дата звернення: 15.10.2026).
8. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами : методичні рекомендації / уклад.: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ : УІРО, 2024. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP->

[metodrekomendatsiyi-2024.pdf](#) (дата звернення: 15.10.2026).

9. Сімко А. В. Альтернативна комунікація : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2024. 144 с.
10. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf> (дата звернення: 15.10.2026).

Додаткова література

1. Миколайчук А. В. Альтернативна та додаткова комунікація в навчанні дітей з ООП. Педагогічний пошук. 2023. № 3. С. 48–51. URL: https://znayshov.com/FR/23986/Pedposhuk_3_2023-48-51.pdf (дата звернення: 15.10.2026).
2. Фамілярська Л. Л. Цифрові технології для розбудови інклюзивного освітнього середовища. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2023. № 15. С. 151–162. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.1512>
3. Чеботарьова О. В. Нова українська школа: сучасний зміст та практики навчання учнів з особливими освітніми потребами. Особлива дитина: навчання і виховання. 2025. Т. 117, № 1. С. 97–114. DOI: <https://doi.org/10.33189/ectu.v117i1.215>
4. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними : практичні рекомендації / упоряд.: Н. Софій, О. Федоренко. 2021. 25 с.
5. ARASAAC : Aragonese Portal of Augmentative and Alternative Communication : вебсайт. URL: <https://arasaac.org> (дата звернення: 15.10.2026).
6. Спільнота АДК в Україні. Ukrainian AAC system : вебсайт. URL: <https://www.aac.org.ua/ukrainian-aac-system/> (дата звернення: 15.10.2026).

Електронні ресурси

7. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду «Крок за кроком». URL: www.ussf.kiev.ua
8. Публікації Українського інституту розвитку освіти. Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>
9. Спільнота АДК в Україні. Ukrainian AAC system. URL: <https://www.aac.org.ua/ukrainian-aac-system/>.
10. ЮНІСЕФ в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Програму розробили

Завідувач кафедри біології людини,
хімії та методики навчання

_____ Олена БАБЕНКО

«_____» _____ 20__р.

Декан природничо-
географічного факультету

_____ Людмила МІРОНЕЦЬ

«_____» _____ 20__р.

УЗГОДЖЕНО:

Проректор з науково-педагогічної
(наукової) роботи

_____ Ольга КУДРІНА

«_____» _____ 20__р.

Начальник юридичного відділу

_____ Мирослав БОНДАР

«_____» _____ 20__р.

Провідний фахівець з питань
запобігання та виявлення корупції

_____ Владислав ІВАНІЙ

«_____» _____ 20__р.